

מאמר וארא גו' – ה'תשכ"ד

מאת
כבוד קדושת
אדמו"ר מנחם מענדל

זצוקללה"ה נבג"מ זי"ע

שניאורסאהן
מליובאוויטש

בלתי מוגה

יוצא לאור לש"פ וארא, מבה"ח שבט, ה'תשס"ו

יוצא לאור על ידי מערכת

„אוצר החסידים“

ברוקלין, נ.י.

770 איסטערן פארקוויי

שנת חמשת אלפים שבע מאות ששים ושש לבריאה

מאה ושלוש שנה להולדת כ"ק אדמו"ר זי"ע

לעילוי נשמת

אמו הרבנית מרת ריזל (שושנה) ע"ה ז"ל

בת הווי"ח ר' חיים רפאל ע"ה

גוטניק

נפטרה די שבט תשנ"ב

ת. נ. צ. ב. ה.

נדפס על ידי בנה

הרה"ת ר' יוסף יצחק הכהן וזוגתו מרת שטערנא מרים

ומשפחתו שיחיו לאורך ימים ושנים טובות

גוטניק

ב"ה.

בשורה טובה למבקשי ה'

ב"ה ות"ל זכינו שבימים אלו הגיע מבית הכורך הספר

תורת מנחם – התוועדויות כרך כט

כולל המאמרים והשיחות מיום ב' דראש השנה

עד ש"פ וארא, מבה"ח שבט ה'תשכ"א

ניתן להשיג בחנויות הספרים קה"ת:

באה"ק: 03-9606-018 בארה"ב: 718-778-0226

כן ניתן להשיג את הכרכים א – כח

וזכר את סדרת התוועדויות

תשמ"ב – תשנ"ב (43 כרכים)

©

Published and Copyright 2006 by

VAAD HANOCHOS BLAHAK

788 Eastern Parkway Suite #408

Brooklyn, New York 11213

Tel. (718) 604-2610 • Fax. (718) 778-5776

E-mail: info@lahak.org

Internet: <http://www.lahak.org>

The Kehot Logo is a trademark of Merkos L'inyonei Chinuch, Inc.

5766 • 2006

Printed in the United States of America

נדפס בדפוס

The PrintHouse

538 Johnson Ave. Brooklyn N.Y. 11237

(718) 628-6700

סדר ועימוד בתכנת "תג". הפצה בארצות-הברית: (718) 735-4585

נסדר והוכן לדפוס

על ידי חיים שאול בן חנה

בדפוס "ועד הנחות בלה"ק"

Tel. (718) 604-2610 Fax. (718) 778-5776

במדריגה היותר נעלית, הנה גם לאחרי הלידה דיצי"מ ומוחין דגדלות דמ"ת ישנו עוד ענין של עיבור ולידה⁴², שזהו כללות הענין דמעשינו ועבודתינו כל זמן משך הגלות⁴³, שעיי"ז באים להלידה שתהי' בגאולה האמיתית והשלימה ע"י משיח צדקנו.

בס"ד.

פתח דבר

לקראת ש"פ וארא, מבה"ח שבט, הננו מוציאים לאור — בפעם הראשונה — מאמר ד"ה וארא גו' שנאמר בהתוועדות דש"פ וארא, מבה"ח שבט ה'תשכ"ד, הנחה בלתי מוגה.

*

ויה"ר שנזכה תיכף ומיד ממש לקיום היעוד ד"הקיצו ורננו וגו'", ומלכנו נשיאנו בראשם, וישמיענו נפלאות מתורתו, "תורה חדשה מאתי תצא".

ועד הנחות בלה"ק

מוצש"ק דשמות, ה'תשס"ו
מאה ושלש שנה להולדת כ"ק אדמו"ר זי"ע
ברוקלין, נ.י.

(42) ראה גם אוה"ת פרשתנו כרך ז' ע' 43 תניא רפל"ז.
ב'תקפח.

והמוחין. ובפרטיות יותר הנה ענין היניקה פועל רק הגדלת גשם האברים, וגם הגדלת המדות, כי האברים קשורים עם המדות, כמרומו במספר רמ"ח אברים המכוון כנגד המדות ט' פעמים ט' (כי ז"א הוא בעל ט' ספירות כפי שכלולים זמ"ז) ג' פעמים (כנגד ג' הבחינות ראש תוך סוף) וה' חסדים המגדילים³¹. אבל המוחין הם עדיין בקטנות, שזהו"ע מוחין דיניקה, ואילו ענין מוחין דגדלות נעשה במתן תורה דוקא³². וזהו אמיתית ענין שם הוי', בחי' יחיד שלמעלה מבחי' אחד, שנמשך ע"י משה שאמר ונחנו מה³³, פי' כח מ"ה שבחכמה, שהוא הביטול במציאות שאין שם אפילו ביטול המדות והתאחדותם (שזהו"ע אחד, כנ"ל ס"ג), וזהו גם העילוי שבלמוד התורה לגבי מעשה המצוות (גם לאחרי מ"ת, שאז ישנו העילוי דגדול המצווה ועושה³⁴), כי, מעשה המצוות הוא בבחי' עבודת עבד ששומע בקול רבו ועושה ציוויו כו', אבל עדיין ישנה המציאות שלו שהוא העושה והמקיים דבר המלך, משא"כ לימוד התורה הוא בבחי' ביטול המציאות, שהוא בעצמו אינו כלום, וגם אינו עושה כלום, ואינו אלא כשליח המלך שמכריז ומשמיע דבר המלך, שלא יוסיף דבר משלו, רק יצווה וידבר כל דברי המלך, וכמארז"ל גבי משה שהיתה שכינה מדברת מתוך גרונו³⁵, ובפרט ע"י הדיבור בתורה, שבזה מודגשת ההתקשרות של האדם (לא כ"כ עם שכל המלך, אלא) עם רצון המלך שמתגלה בדיבור וציווי המלך, אשר בדבר מלך שלטון³⁶, שיומשך ויתגלה למטה עצמותו ית' כפי שהוא בבחי' יחיד.

אמנם אע"פ שבמ"ת נתגלה אמיתית ענין שם הוי', הרי בשם הוי' גופא יש כמה דרגות כו'³⁷, ויש גם שם הוי' שאין בו אותיות³⁸, לא תגין ולא נקודות³⁹, ועד לבחי' שם הוי' שעליו נאמר שעד שלא נברא העולם ה' הוא ושמו בלבד⁴⁰ (כדאיתא בשל"ה⁴¹). וכדי לבוא לגילוי שם הוי'

37 ראה אוה"ת פרשתנו ע' קכו ואילך. וראה ד"ה שויתי הוי' לנגדי תמיד תש"כ (סה"מ תש"כ ע' 128 ואילך).
38 ראה גנת אגוז (להר"י גיקטליא) חלק הראשון שער ההוי' (ד, א ואילך). הובא בשל"ה ה, א. המשך תרס"ו ע' תלא.
39 ראה אוה"ת ואתחנן ע' שפד.
40 פרקי דר"א פ"ג.
41 שבעה ע"ב. וראה אוה"ת יתרו ע' תתלו.

31 ראה עץ חיים שער כד (שער פרקי הצלם) פ"ו. תו"א לו, ד. נב, א. סח, ג. לקו"ת בשלחב, ריש ע"ד. במדבר ז, א. ועוד.
32 ראה תורת חיים (בהוצאה החדשה) תנח, ב. סהמ"צ להצ"צ כה, א.
33 בשלח טז, דה.
34 קידושין לא, א.
35 ראה זח"ג רלב, א (ברע"מ). ז, א.
רסה, סע"א. שמור"ר פ"ג, טו. ויק"ר פ"ב, ג.
מכילתא יתרו יח, יט. לקו"ש ח"ד ע' 1087.
36 קהלת ח, ד.

בס"ד. ש"פ וארא, מבה"ח שבט, ה'תשכ"ד

(הנחה בלתי מוגה)

וארא אל אברהם אל יצחק ואל יעקב בא-ל שדי ושמיי הוי' לא נודעתי להם¹. ומבאר רבינו הזקן (בעל ההילולא דכ"ד טבת, שחל ג' ימים קודם השבת ששייכים ליום השבת²) בד"ה זה בביכל המאמרים שבכתי"ק אדמו"ר האמצעי³, דהנה אמרו רז"ל⁴ אין קורין אבות אלא לשלשה, משא"כ השבטים ראובן שמעון וכו', אע"פ שהם קרובים אל הנולדים מהם יותר מהאבות, מ"מ, אינם נקראים בשם אבות. והטעם הוא מפני שבכל ניצוץ אלקי שבכל אחד מישראל יש ג' מדרגות האבות חג"ת. וממשך לבאר, שידוע ששם הוי' הכללי דאצילות הוא בג' המדות חג"ת דוקא, שזוהי מדרגת האבות, ואילו מדרגת השבטים היא בבחי' פרטי האורות דאצילות שמתחלקים לארבעה דגלים, כנגד ד' מחנות דשכינתא⁵, כמו דגל מחנה ראובן בדרום, שהוא כנגד מחנה מיכאל שהוא בקו הימין, בחי' חסד, ועד שמתחלקים ליי"ב חלקים, כענפי האילן המתפרדים משורש אחד. אבל בכללות, אין שם הוי' הכללי דאצילות שורה אלא באבות שהם בחי' חג"ת. וזהו מ"ש וארא את אברהם אל יצחק ואל יעקב וגו', היינו, שאצל האבות ה' גילוי שם הוי' הכללי דאצילות.

ב) וממשיך בהמאמר, שבלשון וארא, שהוא לשון התגלות מן ההעלם, יש ב' פירושים. הא', לעבר, שכבר נתגלה, והב', להבא, שעתיד להתגלות. ולהבין זאת צריך להבין תחילה מה שמצינו שהגלות נקרא בשם עיבור, והגאולה נקראת בשם לידה, כמו שהמשיל כנבואת יחזקאל⁶ כל ענין גאולת מצרים ללידת הולד כו'. והיינו, שהגילוי שעתיד להתגלות הוא כמו הלידה, ומה שכבר נתגלה הוא כמו העיבור, שגם אז היתה כבר מציאות הולד וגידול אבריו כו'.

— טו, א ואילך). וראה גם אוה"ת פרשתנו ע' קלט ואילך. כרך ז' ע' ב'תקפ"ט ואילך.
4 (ברכות טז, ב).
5 ראה זח"ג קיח, ב.
6 קאפיטל טז.

1 (1) ריש פרשתנו.
2 ראה פסחים קו, א.
3 נרפס לאח"ז במאמרי אדמו"ר הזקן תקס"ב ח"א ע' קלד ואילך. וביאורו — ע' קלו ואילך. וראה גם תו"א ריש פרשתנו. תורת חיים פרשתנו צה, ב ואילך (בהוצאה החדשה

אמו בפיו ונכנס במעיו לחזק המוחין שלו, והו"ע מוחין דיניקה, ועד שמגיע למוחין דגדלות, שכל זה נעשה ע"י הבירורים שבזמן הגלות, שנמשל לעיבור, שזהו"ע דם נעכר ונעשה חלב, כנ"ל. וזהו גם שבשעת הלידה ישנו ענין הבכ"י, מרוב החדוה על הגילויי שבלידה, וגם מעצבון ההעלם שהי' בזמן העיבור (כנ"ל), כי, העצבון הוא כמו עכירת הדם, ולפי ערך העצבון על העיבור כן תהי' החדוה והשמחה בהלידה, ובהיניקה דחלב אמו שנעשה מעכירת הדם בזמן העיבור.

(ה) **ועפ"ז** יובן ענין ב' הפירושים בתיבת וארא, לעבר ולהבא, ושייכותם לענין העיבור והלידה, שישנו מה שכבר נתגלה ל(אבות ול)כללות נש"י הכלולים מג' האבות בהיותם בגלות בבחי' עיבור, שאז מאיר בגילוי רק בחי' נה"י, ואילו המדות (חג"ת, מדריגת האבות) והמוחין הם בקטנות ובהעלם (שהו"ע ראשו בין ברכיו, כנ"ל), ויש מה שיתגלה לעתיד בזמן הגאולה בבחי' לידה, שאז תהי' גם התגלות המדות והמוחין. ובפרטיות יותר, שע"י הגילויי שנתגלה כשהיו נש"י בבחי' עיבור, נעשה תועלת לבחי' הלידה, והו"ע עכירת הדם בעת העיבור שנהפך לחלב בעת הלידה. וענינו בעבודה, שעכירת הדם הו"ע המרירות והעצבון על ההעלם וההסתהר שבענין העיבור בזמן הגלות, שזהו ענינו של יצחק, בחי' הגבורה, ועי"ז נעשה הגילויי והלידה דהגאולה, שזהו שלעת"ל יאמרו ליצחק דוקא כי אתה אבינו²⁸, והיינו, לפי שע"י המרירות מתעוררת מדת הרחמנות, מדתו של יעקב, כמ"ש²⁹ וישא את קולו ויבך, ועי"ז נעשית השמחה והחדוה ביניקת החלב שמזה נעשה הגדלת המדות והמוחין, תחילה מוחין דיניקה, ואח"כ מוחין דגדלות.

(ו) **וזהו** וארא אל אברהם וגו' בא"ל שד"י ושמי הוי' לא נודעתי להם, שזהו הגילויי שכבר נתגלה כשהיו בני"י בבחי' עיבור בגלות, ומה שיתגלה עי"ז בהלידה דיציאת מצרים. ועו"נ וארא גו' בא"ל שד"י ושמי הוי' לא נודעתי להם, דהנה, אף שנת"ל (ס"א) שאצל האבות הי' גילויי שם הוי' הכללי דאצילות, הרי זה רק כפי ששם הוי' נמשך ומתגלה ע"י א"ל שד"י³⁰, ועדיין אין זה הגילויי דאמיתית שם הוי', שזהו מה שנתגלה ע"י משה רבינו ביציאת מצרים ובפרט במתן תורה. והענין בזה, שביצי"מ הי' ענין הלידה, ולאח"ז מתחיל ענין היניקה שע"ז תהי' הגדלת המדות

(28) ישע"י סג, טז. וראה שבת פט, ב. (30) ראה תורת חיים שם צא, ב (בהוצאה החדשה — סג, א).

והענין בזה, דהנה אמרו רז"ל¹ שהולד במעי אמו הוא מקופל וראשו מונח לו בין ברכיו, ופיו סתום וטבורו פתוח, ואוכל ממה שאמו אוכלת ושותה ממה שאמו שותה כו', וכיון שיוצא לאויר העולם נפתח פיו הסתום וכו'. והנה ידוע שכאשר נולד התינוק הרי הוא צועק ובוכה מיד (וכדאיתא בגמרא⁸ שסימן הלידה הוא דשמעי לולד דצויין). וצריך להבין מהי סיבת הבכ"י שהו"ע של מרירות, הרי הי' ראוי להיות בשמחה על שנפתחו עיניו ופיו כו', דלא כמו בהיותו במעי אמו, שאינו רואה ואינו שומע כו'. אך הענין הוא, שהבכ"י אינה מחמת גרעון ופחיתות, אלא אדרבה, הבכ"י היא מרוב החדוה, כמשל היוצא מבית האסורים. אלא שיש בבכ"י זו גם ענין של עצב על מה שעבר עליו, שלא ראה מאורות וכו'. ועוד זאת, כפי שמוסיף אדמו"ר האמצעי⁹, שגם בעת יציאתו יוצא בדוחק ולחץ גדול ברחם אמו כו' (שזהו"ע חבלי לידה). אך לאחר הבכ"י מניקים אותו חלב, וזאת נחמתו מעצבון בכייתו, לשמחו על מה שעבר עליו, וכמ"ש¹⁰ כאיש אשר אמו תנחמנו גו', דהיינו שכאשר האם רוצה לשעשע את הילד אזי מניקתו בחלב. וצריך להבין כל זאת בנוגע לענין הגלות והגאולה דבני"י שנמשלו לעיבור ולידה.

(ג) **וממשיך** בהמאמר, שלהבין זה צריך להקדים הידוע בענין יחיד ואחד, שהדבר המתאחד עם זולתו יקרא בלשון אחד, והדבר שאין לו התאחדות עם זולתו מפני שהוא יחידי ואין לו דבר נוסף שיתאחד עמו, יקרא יחיד. והיינו, שהתואר יחיד שולל מעיקרו דבר נוסף, וכמו שנקרא יצחק בנך יחידך¹¹, משא"כ התואר אחד אינו שולל דבר נוסף, שהרי יש אחד המנוי שיש שני לו, ולכן נאמר¹² יש אחד ואין שני, אלא, שאף שישנו דבר נוסף הרי הוא מתאחד עמו. והענין בזה, שעצמות המאציל נקרא יחיד, שעדיין לא האציל אור כלל כו'. אך לאח"ז נמשך האור במדות העליונות, שהו"ע ששה קצוות הרוחניים (שהם המקורים האמיתיים לששה קצוות הגשמיים דמעלה ומטה וד' רוחות), כמ"ש¹³ לך הוי' הגדולה והגבורה וגו' כי כל בשמים ובארץ, שהם באופן של התחלקות זמ"ז, ועד שיש מדות שהם הפכיים זמ"ז, שזהו ענין של ירידה לגבי בחי' הפשיטות שלמעלה מהשתלשלות כו'. ואז נקרא בשם אחד, שענינו הוא כמאדו"ל¹⁴

(11) וירא כב, ב; יב; טז.
(12) קהלת ד, ח.
(13) דברי הימים א כט, יא.
(14) ברכות יג, ב.

(7) נדה ל, ב.
(8) שם מב, ב.
(9) תורת חיים שם צו, רע"א (בהוצאה החדשה — סו, ד).
(10) ישע"י סו, יג.

אמליכתי למעלה ולמטה ולארבע רוחות, והו"ע יחודא עילאה, דהיינו, להמשיך הביטול במדות העליונות שיוכלו להתאחד שני הפכים, וכידוע המשל מב' תלמידים שמחולקים בסברא ששמעו מפי הרב ובאים לשאול מהרב, שמתבטלים שניהם מהשגתם הראשונה, לכך כששומעים מחדש הסברא לא יהי' ביניהם מחלוקת כלל, ואחר שהולכים מהרב ומשיגים בהשגתם, אזי חוזרים ומתחלקים כו'.

אך הנה כתיב¹⁵ ביום ההוא יהי' הוי' אחד ושמו אחד, וידועה קושיית הגמרא¹⁶ אטו האידינא לאו אחד הוא כו'. והענין הוא, שבזמן הגלות שנמשל לעיבור, המשכה מבחי' יחיד לבחי' אחד היא בהעלם, שהרי בזמן הגלות אותותינו לא ראינו גו'¹⁷, והעולם נראה לדבר נפרד לעצמו, ובחי' יחיד הוא לעצמו בבחי' הסתלקות אל העצמות. אך בגאולה העתידה לבוא שנמשלה ללידה, יהי' הוי' אחד ע"י גילוי בחי' יחיד.

ד) ועתה יש לבאר כל ענין המשל דעיבור ולידה בנוגע לענין הגלות והגאולה. דהנה, משל הולד שראשו בין ברכיו כו' ענינו הוא שכללות עבודת בני' בזמן הגלות (שנמשל לעיבור) היא רק בבחי' נה"י שבנפשם, שהו"ע העשי' (מעשה המצוות) בלבד, ללא הבנה והשגה שבמוח (חב"ד) ומדות שבלב (חג"ת), שזהו"ע ראשו בין ברכיו, שאין בו בגילוי אלא רק הברכיים, ונקרא תלת גו' תלת כו'¹⁸, שבחי' חב"ד מתעלמים בחג"ת, וחג"ת בנה"י, והיינו, שענין ההשגה והאהבה ויראה הם בבחי' קטנות בלבד, שזהו מה ששייך למעשה בלבד, וגם זה אינו אלא בהעלם גדול מאד, ומה שמתגלה הרי זה רק בחי' המעשה בלבד.

ויובן בעומק יותר מהחילוק שבין עיבור ללידה בנוגע לענין האכילה. דהנה, הולד במעי אמו אוכל ממה שאמו אוכלת, והיינו, שמקבל השפעת המזון דרך טבורו, ולא דרך פיו, כמו לאחרי שנולד. והנה, עיקר ההפרש בין קבלת השפעת המזון דרך הטבור לקבלת השפעת המזון ע"י אכילה דרך הפה, הוא, שבאכילה ישנו הענין דחך אוכל יטעם¹⁹, שהו"ע התענוג, ועד שהתענוג שבחך קשור עם התענוג שבחכמה, כידוע שהשפלת

חו"ב שבמוח הוא בחיך וגרון הממוצעים בין הלב למוח. וכמו"כ צ"ל בירור המאכל ע"י השיניים שטוחנות את המאכל להיות מתעכל במעיו, כמבואר בענין ולבן שינים מחלב²⁰. ובפרטיות יותר, הנה טחינת המאכל נעשית ע"י ל"ב השיניים, שהו"ע ל"ב נתיבות חכמה²¹, דבחכמה אתברירו²², וכמו בשכל וחכמה, ששונה אותה פעמיים ושלש, ומחלקנה לחלקים רבים להיות כל פרט מותפס בשכלו, שע"ז יתברר אצלו השכל, לעמוד על אמיתתו ולהסיר הפסולת כו', וזהו הנקרא גירסא שקודם העיון, כמו פולים גרוסות לחלקים רבים בטחינה כו', וכמ"ש²³ גרסה נפשי. ולאחרי כל זה נכנס בקיבה רק הגשמיות של המאכל. אבל כאשר קבלת השפעת המזון היא דרך הטבור, הרי זה באופן שהמאכל כמו שהוא נכנס לבני המעיים מיד, מבלי שיבורר תחלה הטעם שבו להכנס למוח כו', אלא הטעם שבמאכל הוא בהעלם בגשמיות המאכל שבבני המעיים, ורק אח"כ יעלה משם הטעם למוח שבראש שנמצא בין ברכיו כו', וע"ז יומשך קצת חיזוק המוחין בהעלם כו'. וענינו בעבודה, שכאשר האדם אוכל לשם שמים, אזי מתברר כח השכל שבמאכל שנפל בשבה"כ, וע"ז ניתוסף אצלו בענין המוחין בהשגת אלקות כו'. אבל כאשר אוכל לתיאבון, למלאות כריסו בלבד, אזי נמשכת השפעת המאכל רק לכריסו ובני מעיו בלבד, ולא למוחו כו'. ועד"ז יובן בכללות העבודה שהיא בדוגמת ענין האכילה, שזהו שכנס"י נקראת רעייתי פרנסתי²⁴, ע"ש שמפרנסים לאביהם שבשמים²⁵, שפרנסה הו"ע המזון, וקאי על תומ"צ, כמ"ש²⁶ לכו לחמו בלחמי, שבזמן הגלות עיקר העבודה היא בבחי' נה"י בלבד, בדוגמת הולד במעי אמו שמקבל השפעת המזון דרך הטבור, שנכנס רק לבני מעיו, אלא שע"ז נעשה קצת חיזוק המוחין והמדות בהעלם, באופן השייך למעשה בלבד, כנ"ל.

אמנם ע"י ענין העיבור שבזמן הגלות נעשה בירור גדול, והו"ע דם נעכר ונעשה חלב²⁷, שהדם נעכר בשעת העיבור ונעשה חלב אחר הלידה להניק הולד, והיינו, שמעשה המצוות שבזמן הגלות מתברר כמו המאכל שאוכלת האם ונהפך לדם, ומדם זה נעשה אור וחיות להאיר בנש"י בבחי' המוחין בהשגת וראיית אלקות לעת"ל, כתינוק שיונק מחלב

(20) ויחי מט, יב. וראה תו"א ויחי מז, ד.
 (21) ראה עץ חיים שער כח (שער העיבורים) פ"ה.
 (22) ראה זח"ב (היכלות) רנד, סע"ב. עץ חיים שער ח (שער דרושי נקודות) פ"ו. תניא אגה"ק ס"כ (קמד, ב). סכ"ח.
 (23) תהלים קיט, כ.
 (24) שה"ש א, ט.
 (25) ראה זח"ג ז, ב.
 (26) משלי ט, ה. וראה ברכות נו, סע"א. חגיגה יד, ב. ועוד.
 (27) נדה ט, א.

(15) זכרי' יד, ט.
 (16) פסחים נ, א.
 (17) תהלים עד, ט.
 (18) ראה זח"ב נ, סע"א (תוספתא). עץ חיים שער הכללים פ"ג. וראה מאמרי אדמו"ר
 הזקן תקס"ב ח"א ע' מח. מאמרי אדמו"ר האמצעי קונטרסים ע' תלה. ד"ה להבין הענין דתלת כלילין גו' תלת תשכ"ג. ד"ה להבין ענין עגולים ויושר שנה זו (תשכ"ד).
 (19) איוב יב, יא.